

GLASNIK.

List za zabavo, književnost in poduk.

Izdaje in vreduje J. Jurčič.

Velja po pošti prejemam za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr.

Št. 1.

V Mariboru 15. januarja 1869.

XII. zv.

SONETI.

(L. Hadrup.)

I.

V višavo Bog postavil solnce krasno,
Po svetu da pošilja luč rumeno,
Odljudno je, kar v temi je rojeno,
In vsaka stvarca si želi na jasno.

Če zrno v zemlji je kalí počasno
Obródilo, prerije si prsteno
Odejo, da pogleda v zaželeno
Svitlobo dneva jasnega prijazno.

Takó je roža moje poezije
Na beli dan slovenski svet prerila,
Mordà jo kritika obsodi ojstra.

Posnemal slabo svojega sem mojstra,
Preširnove mi majnka lepotije;
Da pojem, silijo ljubezni me čutila.

II.

(Preširnu.)

Čez polje src slovenskih s'jal semena
 Si rož, ljubav dišečih in resnico,
 Za dom sonetov tvojih, za devico,
 Gorela ti ljubezen je iskrena.

In kjérkol' seme tvojega imena
 Na rodovitno palo je zemljico,
 Veselo porodilo je cvetlico,
 Sorodno rožam tvojega plemena.

In eno malo zrnice je palo
 Tud' v moje srce, je ozelenelo,
 Ne more več svet tuji ga zatreti;

Razgrnila je rož'ca krono zalo,
 Ljubezen oznanujejo nje cveti,
 Za domovino se srcé je vnelo.

III.

Križem svetá za groš se žid pobija,
 Temú se učenóst je prikupila,
 Naganja tega le potrebe sila,
 In družega pa vábi lepotija.

Ljubezen mojih let je poezija,
 In vsaka pesmic, ki jih petja Vila
 V nemirnem srcu mojem je rodila,
 Z ljubezni milim cvetom se razvija.

Le svoje j vsakdo služi poeziji,
 Ta zlatu se priklanja, oni slavi,
 Do groba svoj namen doseč' se trudi.

Človeštvu dal srcé sem, domačiji,
 In zvesto služil svoje bom ljubavi,
 Dokler da v prah se truplo mi ne zgrudi.

IV.

(Harmonije moč.)

Po strunah v skok so prsti mi igrali,
Zazibljejo me v sanje harmonije,
Sanjalo se mi je, da milo krije
Vse neko zagrinjalo, kar me žali.

Srcé ljubezni čuti so obdali,
Na ustnicah igrajo poezije
Mi sladki nasmehljaji, domišljije
So mični me obrazci obskak'vali.

In ko nebeško bitje se devica
Belòrudeča mi je prikazala
In ljubeznjivo se mi nasmehljala --

Oj kratka sreča! Strune so vtihnùle,
So rože domišljije se osule,
Me narezala pusta je resnica.

V.

Znebit' sem skušal se melanholije,
Navdihniti se poezije zdrave
Iz vira nevsahljivega — narave,
Ki živelj vedno zdrav, krepak jej klije.

Otroških sanj pretrgam domišljije,
Vesel mladenič stopim na višave,
Z očesom radovednim zrem v daljave,
Svetá, duhov skrivnost se mi odkrije.

Pa nisem videl sreče zaželene,
Solzé povsod sem videl preliváti,
Sem slišal človečanstvo zdihovati.

To je srcé mi s tugo napolnilo,
Oj tesno žalost hladna ga oklene,
Edino petje mu je tolažilo.

VI.

Nedolžna rožica iz tal prileze,
Preširno na ogled razgrne cvetje,
Pa pride z brušeno kosó poletje,
In cvetki mladi glavico odreže.

Zverini človek po življenji streže,
Nikjer pred lovci varno ni zavetje,
Postala mu živina je imetje,
Trpinči, muči jo, pred voz jo vpreže.

Zatira človek brez strahú človeka,
Preganja brata brat in sin očeta,
Kraljuje strast, ljubezen peša sveta.

Sebičnost geslo našega je veka,
Zavist, prepír, pridana krvoloka,
Zató na sveti toliko je joka.

VII.

Bojujejo rodovi se z rodovi,
Naródu narod hoče ukaz'vati,
Krví potoke vidim preliváti,
Napolneni ubitih so grobovi.

Pa ne preplašni, Slave mi sinovi;
Ni nam se, vragom le se nas je bati,
Če vidiijo, da složni vsi smo brati,
Da naš'ga prava varhi so bogovi.

Pripelje mlado jutro svitla zar'ja,
Slovanom solnce svobode zasije
Od morja na sevéru do Balkana.

Srcé, ponós se širi oratarja,
Ki čuti se mogočne domačije,
Mogočnega v svobódi državljana.

VIII.

In ve Sloven'je drage pokrajine,
 Prijazni doli, zelene gorice!
 Veselo, mislil bi, je vaše lice,
 Kdor ne pozna notrājne bolečine.

Pa kdor je zveden njene zgodovine,
 Kdor je sešel Slovenije solzice,
 Slavé hčerá naj revnejše sestrice,
 Veseli up mu vanj — iz srca gine.

Povsod se širi duh potujčevanja,
 In zmerom ože stiska naše meje,
 Da smrtonosen v srce nam prerije.

Dežela tujcem se ponižno klanja,
 Omike tuje strupa se napije,
 Posahnejo domači lipi veje.

IX.

O težko čakam čas te zaželeni,
 Ko bodo kraji se, po kterih mili
 Slovenski jezik se glasi, združili
 Zedinjeni bratje v celoti eni.

Korošec, Kranjec, Štajer pozabljeni
 Ne bodo več med nami se glasili;
 Proč meje! ki nas ločijo po sili.
 Od Drave do morjá smo vsi Sloveni.

Slovenska reč se jela bo čestiti,
 Sramotno v prah bo naše vrašтво palo,
 Se praskal Švab, se jezil Vlah bo zviti,

Meščanstvo se ne bode več sram'valo
 Slovenski misliti in govoriti,
 Razum, srcé slovensko bo postalo.

Hišica na Strmini.

Povest.

(J. Jurčič.)

1.

Srcá bi ne imel, kdor bi te ne ljubil, kdor izmed tvojih sinov bi te domovini in slovanstvu ne branil, lepa, zelena dežela južnega Štajerja! In če podobe domače dolinice, v kateri si se rodil, dolinice oklenene s trto rodečo gorico in temnozelenim jelovjem, če nisi podobe te svoje domačije povsod seboj nosil po svetu: potem nisi vreden, da si tukaj svojih otročjih iger srečen bil.

Enako je septemberskega dne mislil eden izmed dveh mladih mož, ki sta na stezi precej vzvišenega hriba koračila ter zdaj pa zdaj postala: eden da bi se veselil lepega razgleda, drugi da bi si vedno in vedno popravljaj z iglico za veliko potrebo speto razpoko na suknji, ki mu jo je bil pred nekaj minutami neuljudno na pot strleč trnjev grm raztrgal.

„Hodiva zares, kakor polž čez prelaz sedem let — pravi drugi, ko si pokvarjen del svoje obleke za silo popravi. — Pa tebi je še prehitro; stal bi menda celo uro na enem mestu, Ivan! Pomisli ti, ki si ves živega, idealnega ognja poln in ves romantičen, da jaz k ljubicí koračim. Ko bi na tvojem domu jaz tebe spremljal kakor ti mene zdaj, vem da bi hotel na perotih leteti in jaz bi se moral po tvojih stopinjah ravnati.“

„Nekoliko si moram vendar vašo krasno okolico ogledati; vsaj tako v gredoč.“

„Krasno okolico! Ušesa me bolé kader to besedo čujem: krasno. Bedarija! Jaz za zlodja ne vem, kaj ve poetične duše hočete svetu lepega pokazati na teh navadnih jarkih in gričih.“

„Pokazati se lepota res ne da tacemu, ki je ne vidi, in tak si ti. Vidi se mi, da si še vendar ostal stari, kakor si bil.“

„Ostal. In kesam se za boga nič ne. Kaj pa ti?“

„Jaz sem v marsičen misli spremenil, kar se nisva videla“, odgovori Ivan med potom.

„Postavim! — Ali mi boš odgovoril po pravici, kar te bom vprašal?“

„Bom.“

„Ali si pustil tisto svojo ubogo Pavlo, ki ti je pisarila še pred tremi leti?“

Ivan se zardi ter obrvi se mu za hip zlečejo. Videlo se je, da priatelj ne odgovarja rad na taka vprašanja.

„Nisem jo pustil“, pravi kratko.

„Po tem se nisi nič spremenil. Ljubica, ljubezen, in vse to je oslarija, če ni kaj z roko prijeti. Ti vprvič s svojim idealizmom nimaš nobenega

užitka, drugič pa nobenega upanja, ker je tvoja revica brez penězov, brez penězov, brez penězov!“

In tovariš Ivanov nabere pri teh besedah ustna v zaničljiv posmeh.

„Pa ima boljše srcé, kakor nektera s tisoči penězov“, odgovori Ivan resno.

Drug se zasmije: „Z njenim dobrim srcem še toliko ne boš plačal, kar bož en večer zakvartal.“

„Po tem tacem je tudi tvoja ljubezen jako čudna. Kako se že pravi deklici?“

„Helena Perec, se jej pravi. In da ne boš bog ve kaj pričakoval, povem ti že predno jo vidiš, da ni čisto nič lepa. Prav navadna tiha ovca, rada bere, ni posebno vesela, in nič nima, kakor čedne oči in pa to, da lepo govori. Pa oče njen ima precej tistega, kar tudi ti veš da je nervus rerum. To je važno in to je pametna ljubezen.“

In zopet nategne obraz v navaden nasmeh.

„Veš, Karel, da bi te za malovrednega človeka imel, kdor bi te tako govoriti slišal in sicer tvoje dobre lastnosti ne poznal“, pravi Ivan.

„Kar se tiče dobrih lastnosti, ne verujem da bi jih bilo posebno niti na meni niti na vas vseh. To si pa lahko misliš, da nisem tako neumen, da bi z vsacim tako govoril, kakor s teboj, ki te poznam, da se ti sme kaj povedati.“

„Kaj bi bilo, ko bi ti jaz nevesto odpravil? Ko bi se mi smilila, da se bo morda v svojej ljubezni prevarila nad teboj?“

„Kaj bi bilo? Kader bi potlej še tod-le hodila, sunem te črez to skalovje, da bi nikoli več iz zdravih reber ne dihal. — Sicer pa ne misli, da bom jaz v zakonu takov strašan tiran. Ona po svoje, jaz po svoje — to se ve da časi tudi ona po moje; možje smo gospodarji. Ako je dobim — z njenim premoženjem, to se ve da — in dobim jo, kajti z materjo sva prav zelo prijatelja — še čedna žena in prijetna — videl jo boš — ako deklico dobim, mislim, da se bo spametovala in lahko sva prav zadovoljna vsak za-se. Le lepo obleko jej kupi, in v družbo jo zapeljaj, pa je konec vse ženske bolezni.“

„Potem si že najslabše poznal, kar jih je, če tako sodiš. Tebi manjka, da ti naravnost govorim, precejšen kos srcá.“

„Ha ha! jaz sem tak kakor je svet. In kdor hoče kam priplezati, mora tak biti. Vam nekterim so sanjarije, in poezije, in harmonije, in domišljije — in kaj vem kaj še — po volji. Prav! — Vendar midva sva vse en kup prijatelja. Kader boš za kacim dekletom hodil, le meni povedaj in dobila jo bova, ko bi bila taka kakor Jupiterjeva žena. Saj veš, da znam ženskam ušesa natrobiti, najprvo materam, potem pa, ko je pot oglajen, še hčeram tako, da se mora vse topiti. Saj veš, da jaz prijatelju vse storim.“

„Vem. In zarad tega sem te vselej rad imel. Vendar me prav bóde če te slišim tako govoriti. Jaz mislim, da ne ljubiš nikogar, še matere in očeta menda nisi ljubil“ —

„Kaj si že pozabil, da sem na vsak prst eno ljubico imel, ko sva pri vseučilišči skupaj stanovala? In ti? Ti si reva moral samo po pošti ljubiti z neumnimi zdihljaji in dolzimi pismi. In ker že tako govoriva, da mater in očeta vpletaš sem, kamor ne spadata, mislim, da sem ti še pravil, da matere nisem nikdar poznal, ker mi je zgodaj umrla. Kako jo bom ljubil. Pravijo da je bila poštena žena in jaz verjamem. Očeta? Nu, moj stari ima toliko od mene, kakor je zaslužil; sicer mu pa nič hudega ne storim, in ne želim.“

2.

Ko bi si Karel baš cigare ne bil prižigal, videl bi bil, da se je obličje njegovemu prijatelju — besedo tu rabimo v navadnem, ne blažjem pomenu — pomračilo, in mu sijalo z njega neko od srca sileče zaničevanje. Ivan je menda preverjen bil, da je pač nemogoče temu prijatelju drugačne misli vcepiti ter da je ravno tako nekoristno in nehvaležno delo često ponavljane stvari zopet in zopet gluhim in neobčutnim ušesom napovedavati. Tolažil se je s svojo skušnjo, da ljudje radi drugače govoré kakor so v istini. In ako se jih mnogo lepše kaže, ni nemogoče, da je prijatelj Karel človek nasprotné vrste, znotraj drugi kakor se vidi od zunaj.

In če je pregovor resničen, da v lepem telesu stanuje lepa duša, bil bi sedemindvajsetletni gospod Karel Zlatič, zdanji aktuvar pri bližnjem uradu, lahko najblažja duša. Bil je močan, čedno vzrasten mož. Mlado ženstvo je med seboj hvalilo njegove oči, o katerih se je dejálo, da so ljubeznjive. Na svojo vselej skrbno česano in pristriževano bradico je bil gospod Zlatič lahko ponosen, in noben mestni brivec svoje izpostavljenej voščenej glavi ne naredi tako lepih krožljatih las, kakor jih je v obilici on nad visocim čelom nosil. Če tudi njegov nos ni bil enak na grških kipih občudovanim, mogel je vendar gospod Zlatič samosvestno svoj cviker nasaditi pred svoje sicer popolnoma zdrave in daljnovide oči.

Vnénja podoba njegovega znanca. Ivana Jelenovca bi bila po videzu sodečim očem modrega in nemodrega svetá menj ugodna. Njegov obraz sicer ni imel nobene nepravilnosti, ali šteti ga je bilo prej k navadnim obrazom mimo katerih človek gre, da se ne zanima zá-nje. Še le kdor je bil znan ž njim, imel ga je rad, ako je bil eden taci, ki mu je za dobrega prijatelja kaj. Bil je sicer tudi jurist, pa po dokončanem uku ni hotel v državno službo stopiti, kakor njegov tovariš Zlatič. Ljubezen do domovine in njegovo preverjenje, da jej je samostojen človek laglje na korist, navela ga je k odvetništvu. Ker ga svoje mladosti veseli tovariši niso veliko vabili med svoje lehkomišelné družbe, živel je od mladega mnogo sam s seboj in s svojimi knjigami. Njegov duh ni bil tako globok, dabi se bil zadolbel v premišljevanje sam svojega bitja in svojega okrožja. Ostal je bil torej, kakor tudi po naravi mehek in občuten, precej prost tistega, veselje in življenje grenečega vpljiva, ki ga mislečemu človeku daje spoznanje razdvoja med tem, kar dober človek pričakuje in upa od sveta in pa med tem, kar doseže in vidi.

On sam je bil dobrasrčen, in veroval je tudi, da je svet dober, da zlo ni pravilo, temuč izjemnost. Ker je kakor sin premožne kmetske hiše vedno lahko življenje imel, ni nikdar ene umazane strani vsega človeštva prav spoznal, ker sam ne čutil teróče osode. In če je istina, kar povedujejo in pojó vseh narodov nesmrtni poetje, da je namreč ženskimi in njih ljubezni ali neljubezni prisojena taka oblast na srečo in nesrečo našega ubozega roda: ni imel Ivan tudi tu nikakšne žalostne skušnje, da bi bil Preširna in njegovo gorje iz lastnega srcá razumel. Zaljubljen se je bil namreč že v svojem dvajsetem letu domá v deklico, o kateri so nekteri njegovih prijateljev, katerim je moral njeno sliko pokazati, nevsmiljeno sodbo sklenili, da še posebno lepa ni, če se že ne pomisli, da kot sirota ubozega zdravnika na deželi nima nič premoženja in bode vsaj štiri in dvajset let stara, predno je bode mogel Ivan vzeti, ako ostane tako neumen, da se ne premisli. In res je bil Ivan še denes po šestih letih „tako neumen“, da je ta namen seboj nosil in preverjen bil, da je njegova Pavla najboljša deklica na tej zemlji.

Tako je lahko bil v svojih doraslih letih prijatelj z vsacim in vsakšnim tovarišem. Ogibal se je po nekoliko le tistih, ktere je naravnost spoznal, da so hudobnega mišljenja. Število le-teh pak je bilo majhno in Zlatič ni spadal med-nje. Res je bil časi malo nevoljen manj, sosebno kader je oni svoje materijalistično in nizko po svetnej vsakdajnosti lažece mišljenje razkrival. Vendar je zmerom našel mnogo dobrih strani, ktere je svojemu znancu pripisaval in tako njegovo govorjenje in dejanje opravičeval, ali vsaj pokrival. Mogoče je, da ga je v tem vodilo kolikor toliko tudi lastno samoljubje — in kdo more reči, da je samoljubja popolnem prost! —; morda ni bil neobčuten za to, da je Zlatič vselej nekako raji njegove družčine iskal, nego družih pajdašev, ž njim časi o stvaréh govoril, ktere družim nasproti za neumne zaznamoval in mu vse svoje tako imenovane skrivnosti zaupal, da si je lahko vedel, da za večino zaupanega večidel dobi grajo, ne pa hvale.

Zlatič je bil od doma ubog. Nekteri dobrotniki so zaprva spravili bistroglavega dečka k uku, v poznejih letih pak si je sam s svojo naravno iznajdljivostjo in gladkostjo znal boljše in laglje življenje pridobiti, nego ga je marsikter njegovih vrstnikov imel. O svojem rojstnem kraju ni govoril rad; kader pa je, trdil je, da ni na svetu dolgočasnjega bivanja kakor tam. — Znanja si je znal Zlatič povsod pridobiti in zlasti k ljudem si je vedel pot odpreti, ki so v tej ali onej stvari imeli veljave. Tako je bilo tudi mogoče, da je on primerno dobro službo dobil, kjer so stareji zastonj prosili in navidezno več upanja, gotovo pa več opravičenega imeli.

Ker baš ni bil zapravljevec in tu na deželi tudi prilike ni imel zapravljeti, imenovala so se lahko njegove razmere neslabe, tako, da bi bil lahko tudi družega prijatelja za nekaj dni povabil, kakor Jelenovca, ki mu ni v nekterih zadevah — pri kterih ljudje menijo, da prijateljstvo mineva — nobene nadlege delal, da si je bil v tem času svojevoljno brez službe.

Med razgovorom sta bila prišla naša dva znanca iz grmovja in hoste ven v dolinico, kjer je bil prost in svitel prostor.

Tu je imal bil pred očmi čisto nov in nepričakovan obraz, nov in nepričakovan celo gospodu Zlatiču, ki je kraj poznal in po tem potu denes ni najprvo hodil. Po žlebu je tekel precej širok pa plitev potok; na bregu potoka pak je bila mala tratina. Potok in tratina bi bila popotnemu umetniku, ali občudovalcu lepih prirodnih krajev prav navadna zdela se; denes pak sta imela drugačno podobo in Zlatičev znanec je nehote v svojo palico uprl se in stal. Vesela krdel ciganov je bila namreč tu svoje večno potovanje za dan ustavila, in zanimljivo je bilo Ivanu in morda celo Zlatiču gledati posamezne gruče rjavega ljudstva. Pol ali celo nagi otroci so brodili po vodi in preobračali iz površja čiste plitvine moleča kámena, iskaje rakov pod njimi. Pri kraji vode je eden odrastlih z do vrhu stegen privihanimi hlačami upognen posezal v luknje, kjer je večega ali manjega raka sledil; doli niže v tomunu pod vrbovim grmom pak je star cigan z vilicami na drogu nataknenimi prežal na ribe, ki bi se izpod ježe ali izza kamenja v čistej vodi videti dale. Troje kuštravih detet je sedelo v blatu, po usušenej vodi puščenem in sredi imelo kupček one nalovljene skorjaste živali, ki je, nemirna na suhem, hotela razlaziti se, pa so jo ti mladi ciganiči z glasnim krikom za dolgi dve brki popadali in na živo kopico nazaj metali. Na trati pak je gorel ogenj, pri ognji sedelo več bab odurnih zagorelih obraz in razmršenih las in v obližji njih se pasel osedlan osel prav nevesele postave.

„Glej! ko bi človek malar bil. To je prizor, kakor ga meščan nikdar ne vidi“, pravi Ivan na hitri prvi razgled.

„Pojdiva, pojdiva. Drhal za v zápor!“ odgovori Zlatič in hoče dalje iti.

„Stoj no malo! Pogledi onega dečka pod smreko. Ali pa oni stari.“ „Oba obesiti! Eden je že tat, eden še le bo,“ odgovori Zlatič in vrže še ne dogorelo cigaro ob tla.

Hitro priskoči ciganski deček goreč tabakov ostanek pobrat. Zdajci so ju tudi drugi ciganje opazili in stare ženske hipoma pokličejo malo deklico, ktera po kratkem poduku teče proti gospodoma. Dete je imelo čeden rjav obrazek, lepe kodraste lasé in oči kakor dve ognjeni iskri. Z neko netroščjo drznostjo, pa z lepim glasom in po srbskem zatezajočim jezikom prosi mala deklica za novcev. Gospod Jelenovec je bil v prvič prijatelj vseh otrok, drugič pak je srbske narodne pesmi posebno čestil, torej tudi srbski znal. Ravno je torej hitro v žep posegel po drobiž in imel za ciganičičo vprašanje na jeziku, ali je v Srbiji rojena, kakor se jej po jeziku pozna: ko mu je njegov tovariš Zlatič oboje s tem izbil, da je deklico, ktero se je bila tudi k njemu z molečo ročico obrnila, namestu darú s svojo paličico po nazih mečah švrknil z glasnim krohotom. Zlatič morda ni mislil zelo udariti, ali vitka palica je morala precej čutno pasti, kajti dete se je zvilo, zakričalo in nesprejemši Jelenovčega darila s krikom in vikom teklo k drhali nazaj.

„Pojdiva, brž!“ pravi Zlatič in prebledi, vidé, da na otrokovo večanje ciganje vsi iz vodé gaziyo proti njima obrnjeni. Tudi babe se vzdignejo regljaje in hudovaje se v svojem jeziku.

Jelenovec je bil v prejšnjem hipu razkačen zaradi prijateljevega neopravičenega ravnanja; a zdaj ni utegnil jeziti se, temuč misliti si je moral: kdor je z volkom, mora ž njim in zanj tuliti.

„Bežal še nisem nikoli. Kar je, to je“, odgovori Jelenovec ter pobere trhlen kolček s tal.

Zlatič popusti prijateljevo ramo, videlo se je v njegovej nemirnosti, da bi naj raje utekel, a sram ga je bilo pred prijateljem. Zdajci pak je bilo že prepozno uiti, kajti trije ciganje in več bab ju je obstopilo glasno kričaje, zakaj gospod deklico tepe. Stanje prijatelj je ni bilo veselo, kajti Zlatič je vedel, da dobre četrte ure ni nobenega stanovanlišča v obližji. Bolj brez velicega strahú je bil Jelenovec, ki je že iz svoje mladosti poznal ta popotni rod, da navadno nima posebnega poguma, kakor židje ne. Pogumno svoj trhel krepelec po konci drže je skušal razdraženim rjavcem dokazati, da se deklici ni ničesa zgodilo; Zlatič pak je bil svojo mošnjo izvlekel, da bi nevarne nasprotnike s tistim pripomočkom utolažil in odpravil, ki pravijo da železna vrata prebije.

Vendar se ne more vedeti, kako bi se bila stvar izšla, kajti stari cigan z vilicami na drogu je čudno gube na svojem lici krivenčil. Pa v tem času se stopinje od kraj potoka slišijo in čez brv, narejeno iz velicah plošnjatih kámenov, ki so bili za pol komolca vsaksebi naloženi od levega do desnega brega, priskače mlad in močán kmetski fant. Zlatič ga opazi, še predno je bil takraj vodé in ker je župnikovega hlapca spoznal, pokazala sta se berž vse moštvo in vsa nevstrašenost njegova s tem, da je jel cigane zmerjati, zápor, žandarje in vse kazni obetati. Videl je koj, da je pomoč dobra, kajti kmetski prišlec je v hipu, ko je razvidel, kaj se godi spustil na en dušek dvanaest parov hudičev iz svojih zarobljenih zob in mlada gospoda sta bila prosta neljubeznjivega kroga okolo sebe.

4.

Tekoj potem se na drugej strani prikažeta iz za grmovja dva človeka. Če tudi Jelenovec ni mogel nobenega osebno poznati, poznal je vendar lahko na prvi vid, da je rdeči, debeli mož z dolgo suknjo kak fajmošter; za drugega pak mu je Zlatič hitro pomagal.

„Moj prihodnji tast“, dejal je in veselo sunil tovariša s komolcem. Ivan je videl gospoda, ki je bil popolnoma nasproten fajmoštru, bled in suh. Zlatič ju pozdravi od daleč. Hlapec je bil nazaj tekél in pomagal težkoživotnemu svojemu gospodu od kámena do kamena prestopati s podano roko opiraje, da ne bi mimo kamenov v vodo pal, ali da bi se mu ne izpodletelo. Videlo se je, da je gospod jako boječ, kajti precej dolgo je bilo čakati predno sta nova prišleca srečno na suho stopila, kjer je gospod faj-

mošter pozdravlja mlada naša znanca brisal pot s širocega čela in tolste brade ter jako nezaupno gledal po ciganih, ki so bili okrog ognja poseli. Zlatičev „prihodnji tast“ gospod Perec pak je koj Zlatiča vprašal, kaj je vpitje pomenilo, ktero sta s fajmoštrom slišala. Jelenovec je imel tu priliko opaziti, da zna njegov tovariš izvrstno stvari povedati, kakor so bile in kakor vendar niso bile. Zlatič je namreč hitro celo stvar razložil, samo zamolčal, da je baš on bil vsega kriv. Jelenovec, kterega je bil v prvem času celo z gospodom seznaniti pozabil, stal je tiho zadaj in bilo mu je v tej družini in v tem hipu jako neprijetno. Tem menj se je mogel od kraja v nagel pogovor mešati.

Fajmošter, ki je ves čas posebno nezaupno in bojazno okrog ognja zgručene rjave cigane opazoval, vedé da mora mimo njih domú iti, zapovedal je hlapcu naj ne odide domú, kakor je bilo namenjeno, temuč naj gre ž njim, da ga bode domú spremil. Tako se je napotila vsa družba, in prilika je morala nanesti, da je Zlatič svojega prijatelja z gospodom seznanil.

Po stezi, ki je zopet navzgor držala, unel se je sčasoma pogovor. Fajmošter in Jelenovec sta, ne vem kakó, zašla na politiko. Čudno se mi to zdi tem bolj, ker sta pri ciganih začela in se notranja vez, ki je za naraven prehod potrebna, za ta dva predmeta ne najde lahko. Jelenovec je naglo sprevidel, da je debeli gospod fajmošter precej poštena duša, rodoljubja sicer slovenskega, pa malo bolj stare vrste; da v svojih letih in v svojej kmetski osamelosti še precej bere in ima tu in tam zdravo sodbo, čisto malo pa tiste nestrpnosti do svetnih in novejših idej, kakor se med enacimi čestitljivimi možmi prepogosto nahajajo. Edino kar domoljubnemu Jelenovcu na tem možu ni bilo popolnoma po godi, bilo je to, da je debeli gospod fajmošter vedno in vedno iz slovenskega razgovora, zahajal prerad v odgovore z nemškim jezikom, kterega je govoril sicer z bogato napičenimi klasičnimi izreki in frazami kakor se po časopisih večno vračajo, pa mu je Jelenovec vendar videl, da v tem jeziku več bere kakor govori, kajti pri marsikterem stavku je možu ušel kosmat slovenizem v zlog tujega jezika. V politiki se je gospod fajmošter pokazal zeló starokopitnega: svoboda, in enake stvari so mu bile sleparije, ker je razloček med človekom in človekom že sam stvarnik postavil ter nektere vstvaril za pokorščino, druge za oblastnike. Da se je gospod nekoliko med poslednje štel, to se je dalo videti, da si ravno je pošteno pridejal, da ga ni višim oblastim pokornejega, kakor on, kader ni zoper božjo zapoved. In ker je bil prav zelo zgovoren, dokazoval je svojemu novemu pajdašu Jelenovcu z dvema posameznima slučajema, kako se je vselej vedel lojalno, pa po svojem prepričanju višim ljudem nasproti obnašati in svojim farnim ovčicam nasproti svojej besedi veljavo pridobiti in dati.

Kaj sta Zlatič in njegov namišljeni prihodnji tast gospod Perec govorila med seboj, Jelenovec ni mogel vedeti, ker ni poslušal in ko bi bil hotel, tudi ni utegnil, kajti gospod fajmošter je imel vedno besedo v ustih, da si je navkreber precej težko sopihal in vedno predhodnika opominjal, naj zdaj pa zdaj malo za odduho postaneta. Postajanja sicer bi res ne bilo

treba, ker je bila hoja prav polževa in je gospod Perec, kacijh petinštirideset let star, pa zelo slaboten mož, vedno kašljal in Zlatiča, ktereга se je za pod pazdeho držal, pridržaval, naj počasi, prav počasi stopa.

Tako so potrebovali precej odveč časa predno so med vinograde prišli in pred seboj zagledali na hribci kake štiri narazen stoječe hiše.

„Smo vendar enkrat na Strmini“, pravi fajmošter ki se tu zopet mora oddehniti, stisne debelo kljukasto palico pod ramo in potolče ob svojo roženo tabačnico. Na lici bi bil pa utegnil zvedenec možu poznati, da se za dolgo in težavno pot tolaži z z upanjem, da tu gori „na Strmini“ raste izvrstno vince in da je v gospod Perčevej hišici zanj stol in kozarec pripravljen, tako gotovo, kakor ga je ta gospodar denes obiskal in prijateljsko seboj povabil.

(Dalje prih.)

Oj Kokra zelena!

(Fr. Levec.)

Oj Kokra zelena,
Globoko tekoča!
Ko ti, pač nobena
Ni voda deroča:
Ti goniš in polješ
Zelene vali
Med tako bregovje,
Med take peči!

Oj Kokra zelena,
Globoko tekoča!
Tako pač nobena
Ni draga mi koča,
Kot hišica mala
Vrh tvojih bregov,
Zložena iz starih,
Lesenih tramov.

Oj Kokra zelena,
Globoko tekoča!
Kje našla se trta
Bi lepše rastoča,
Od one, ki svoje
Zelene vrhé
Ovija krog okeno
Mi hišice té!

Oj Kokra zelena,
Globoko tekoča!
Takó pač nobena
Ni roža cvetoča,
Kot ljubica moja,
Ki tu je doma,
Ah, angel nebeški
V tihoti svetá!

Oj Kokra zelena,
Globoko tekoča!
O táko nobena
Ljubezen ni vroča
Kot óna, ki njeno
Razgreva srcé —
Vsi tvoji valovi
Je ne pogasé!

Obrazi iz narave.

I. Ščinkovska oporoka.

(*Obraz iz ptičjega življenja ; spisal J. Ogrinec.*)

Jesensk dan je. Kamor pogledaš, povsod je tako tožno, tako žalostno. Vesela truma pevajočih ptic je obmolknila, krdela strižečih žužkov so omedlela, v blato se je zarila tropa žab, ki je krohotno preregljavala pomladi hladna in poletenska rosna jutra in večera. Mrzel veter piše poprek drevesnih vej in vrhov. Obletuje se rmenelo in velo perje pa suče se v vrtincih ter šumeče tekla in pleše po pustih tleh. Na mrklej ledini póżna marjetica onemoglo pobeša belo glavico in — sama žalostno umira. Vesoljno življenje, ki je dosihmal polnilo naravo, mrli že po zatišjih, ali se trudno stiska pod varno odejo zimskega spanja.

Glej, tam na spodnej veji matoro-stare tepke čepí zguzen ptič. Po perji se mu pozna, da je rodú ščinkovskega, — stara ščinklja. Bolna je, smrtno težave jej mršijo sivkasto krilo. Meží, vtika težko glavico zdaj pod desno, zdaj pod levo perotnico in trese se na vsem životu.

Zdaj prileti mladič, odgojenec poslednje zalege, prisede tik nje tje, izbrsi drobno stvarco iz kljuna pred njo, pa začne živo čivljati in nemirno vrteti se na ozkem stališči skorjaste veje.

„Kaj pa si prineslo, dete ljubo!“ vpraša bolnica izdramivši se sè slabim glasom, in oko se jej nekoliko razjasni.

„Oj, mamica ljuba! zrno pšenično! Tako vabljivo, čink, čink! Razmečil sem ga sam pa napojil v kljunu, da vam kacih težav ne bo prizadeval v želodci. Náte ga, poskusite ga, mamica! morebiti, — oj, gotovo da vas okrepča“.

Starka milo pogleda mladiča, ki jej kraj groba tako genljivo skuša postrezati in pomagati. Tolika ljubezen njegova vzbudi sladek čút v materinskih prsih: onemoglo oko se jej radostno pobistri in oživé oslabele moči.

„Ej, ljubi moj!“ vzdihne malo vzklonivši se, „jaz — sem že odzobala. Moja ura je bila!“

„O nikarte, nikarte še obupati! — Vam pa prinesem gosenco, tisto tenko zeleno, ki se jej hrbet nakvišku veží; kakoršne ste vi meni mladiču prinašali na gnezdo. Te so sočnate, slastne in medne. — Po tistej vam bo gotovo odleglo; če je le še ktera nje za kacim peresom!“ Tako prigo-varja žalostni odgojenec bolni starki, obriše bridko solzico z očesa ob perotnico tcr pogleduje okolo sebe po listji.

„O, ljubi moj! čemu pač? Kar pusti vse: zá-me pač ni več nobene pomoči! Ali žeje, žeje me prav močno! Vidiš, tú-le na peresu se še kapljica rose blišči. Dej, ker si dober, pripogni ga mi, da si kljun pomočim v kapljo. Ah, tako mi žari v grlu!“

Mladič hitro postreže materi po želji.

„Zdaj pa sém-le pričepni in stisni se k meni. Vidiš, kar opotekam se in mrazi me: da me boš opiral in grel. Jaz pak ti povem nektore reči, predno —“ nasleduje besede so jej prebridke, da bi jej mogle iz kljuna.

„Glej, dete ljubo!“ pravi starka odgojencu, ko se je jej bil tako pritnil, „glej, doživela sem sivo starost, osmo spomlad in osmo jesen, in skusila marsikaj na svetu. Pa godilo se mi nikoli ni posebno hudo, in želim, da bi se tudi tebi ne, zlasti, ker si moj. Zató me poslušaj, kaj ti porečem na konci svojega življenja. — Kako ščinkovci živimo od mladih krempljicev, do prve jeseni, to dobro pomniš, ker skušal si sam. Letamo, je-li, najraje od vejevja do vejevja sadnih dreves, pobiramo gosence, črve in marsikakšne druge mrgolince po zraku in po tleh, ali kako tako semenje, ki po kateri koli ledini dozoreva za ptičji želodec. Sadja ne ključemo, niti ne letamo zobat strni na polje, razen, če kter ravno kaj boleha. Tako le koristimo tim sebičnim ljudem, ne škodujemo jim. Zató pak nas čisljajo in radi imajo. Tačas pač brezskrbno živimo; dosti je vsega: kamor ščinkovec kljun obrne, povsod kaj lahko kavsne. Gasimo si žejo s čisto rosó, mraza na trpimo, niti vročine ne. Ko bi o pasjih dnevih gagati imeli, pa o poludan raji v senci košatega drevja pri miru sedimo. Spimo lahko na slehernem drevesu, pod vsako grozduljo. Bati se nimamo ničesa. Če kak sokol nameri na nas, planemo od vseh strani ná-nj in ščinkamo, na vsa grla, dokler vse trumoma nad-i leti in mora bežati. Najhuje je še, kader toča začne rožljati z neba. Tedaj se je najbolje stisniti pod vejo, kako debelo, ali pod kak nastrešek kam; če ne, vemo da časi nam je že kterega tovariša ubila. O v tem času nam res ni skrbi, kako bi živeli; pa čakaj — zima prikima!

Zima prikima. Debel sneg zapade vse. Nikjer toliko kopnega ni, da bi se zapičil kljun. Kaj pa potlej — ti revček? Blizu kmetskih stanovanj boš vrhi golega drevja posejal, vès premrt in prezebel, zanohtan za krempljci, in lačen pa mršav se boš oziral na vse štiri vetrove, kje bi bilo, da bi pokavsaj kaj. Če bo človeška dekla smeti prinesla iz hiše in je zagnala na dvor, zletel boš brž prebrskat je; če bo hlapec zobjanje narejal živini, gledal boš, ali ni pri sipanji morebiti raztresel kacega zrna, da bi ga ti pobral. Za ubogim beračem, ki od veže do veže počasi plazi po gazi, paziš ali se mu kruh iz mavhe drobí; prežiš za voznikom po cesti, če mu kolo ni pregolilo vreče in se mu žito ne melje v kolesnico, da bi ga ti pohitel pobrat; švrkaš okolo svisel in na drobno pretiplješ gluho klasje v otepih, ali je mlatičev cepec kako zrnice pustil v katerem, in tam pa tam za stenami, pod kozolci, in kjer bo le za jajce prekopnje, stičeš in šariš v prahu; pa, nikjer ni, da bi se ptič enkrat dobro otiščal. Noči ti bodo dolge. Spavaš pod kacim nastreškom. Burja ti perje više, ozebljina krivi ti krempljice: zastonj pod levo, pod desno perotnico vtičeš mrzlo glavico gret: komaj ivje z resic nosničnih si otaješ.

Ves tresel se boš in v najhujšem mrazu, ako bi se večkrat ne zgibnil, utegnilo bi se primeriti, da bi ti ubošček še celo zmrznil. Požrešni sokol

te bo tudi tačas zalezoval, hudobni ljudje nastavljali ti zanjke — to je plača sveta! — da bi te oskubli in bi v mestnej nemškutarskej krčmi na jedilnem listu v porciji „kleine vögel — mali ptiči“ neusmiljenim človeškim vilicam v last prišel in bi ti oglodali tvoje kosti. Oj, kaj ti bom pripovedovala — zima, zima! Ta ti bo nekerokrat mršila perje pa praznila želodec; toda nikar se ne boj preveč! Bog še vrabca živi in preskrbi, ki drugega ne dela, ko krade ljudem, pa bi ščinkovca ne! Nič se ne boj, zima bode prešla!

Jela bo nastopati ljuba pomlad, in h krati bo konec vsem tistim stiskam in bridkostim. Še sem ter tje sneg pokriva zemljo, pa ti čutiš, kako ti kri po žilah kipi. To je namreč tudi za ščinkovca, kakor za ves ptičji rod, čas najlepši! Zlata zarija izza vzhoda napoveduje krasno jutro: radost in veselje ti polni vse dušne kreposti. Živahno letaš z drevesa na drevo v še golem vrhu najvišje hruške, kterej bo popje še zaspano mežalo, zaklical boš veselo in glasno, da se bo daleč razlegalo po dolinah in gričih: „Čin, čin, čin, čin gri — griču, ček!“

Ljudem bo srce veselja igralo, lice se jim radostno nabiralo, ko te bodo tako pevajočega poslušali, in drug bo družemu pravil, kedaj da te je prvikrat „griču“ peti čul; kajti le-ta glas jim je sladko poroštvo, da se pričjenja ljuba, ljuba spomlad. O, to bo lepo, to bo prijetno; ali najprijetniše pride še le. Le čakaj, moram ti zdaj povedati vse! — Spomladi te ne bo mikalo več dozdanje tovarištvo tvojih letošnjih bratov in sester, tvojega očeta in — mene že več ne bo! — Tudi njih ne bo zanimala tvoja sreča, temuč vsi poletite vsaksebi, vsak tje, kamor ga bo gnalo srce. In jela se bo v tebi buditi dozdej nepoznana želja: da bi se namreč spoprijaznil in prav ljubo sporazumljal s ktero samico našega ščinkovskega rodú. Le-to svojo otroško, temnikasto in pogoljeno krilo boš do tistih dob slekel in namesti nje oblačil se v svetlo-spreminjavo, lepo svatovsko obleko ter v takšnej letal visoko po drevji pa ponosno obnašal se, ker — ženil se boš. Zdolaj bolj, po nižjih in spodnjih vejah pak bodo samice, nekatere tihe, nekatere jezične, nekatere krotke, nekatere prevzetne, nekatere sramežljive, nekatere zijave in ošabne, in take in take skakljale in zapored vse se tebe vabile in se možile. Ti pak se dobre oglej, predno da si ktero izvoliš, ker tisti je jako važen čas za srečo vsega prihodnjega leta. Pri kterej boš nahajal največ čednostnih lastnost, tistej se mirno približaj, pa kakor boš mislil in čutil v resnici, brez prilizovanja, razodeni jej svoje srce in razkrij jej svoje želje. In če boš videl, da je tvoja odkritosrčna prijaznost tudi njena sreča, vzemi jo seboj in združi se z njo: vajino zedidenje bo blagoslovljeno in srečno bosta vkupe živela in gnezдила ves čas svojega zakona. Tako svojo nevesto tudi brani in srčno zaslanjaj, ko bi ti jo kter drug namerjal prevzeti. Le bij se za njo in nikar ne odjenjaj, če ima pravkoscema leteti perje od tebe; kajti vredna je boja! Ako boš pa videl, da samice, kterej si se bil približal, ne veseli tvoja družčina: ne sili se jej! Pusti jo in izberi si drugo; saj jih bode dovolje. Potlej ko bo ženitovanje gotovo, pomagaj tudi iskati svojej izvoljenki pripravnega kraja, kjer bosta sama zá-se in kolikor mogoče skrivaj vživala

slasti zakonske ljubezni, kamor bosta postavila zibelko za kacih pet ali šest mladih, ali kolikor vama jih bode Bog dal. Drevo bodi manje ali večje, to ne dé nič: glejta le, da gnezdu odločita selišče kolikor mogoče v zatišji kje, med kacími rogovilami, kjer trdneje stoji, in zmerom le bolje pri tleh, na nižjih vejah, kjer ga vrana, tista samogoltnica kvakarska, ki najraja poseže po naši zalegi, ne opreža tako lahko. Znašaje gnezdo pridno pomagaj svojej ženici. Napravita ga od zunaj iz take drobnjavi in mahú, ki o skorji raste po deblih, da bo na videz tako s cela podobno veji, s katero se varuj, in bo sleherno sovražno oko menilo, da ni gnezda tam, nego kak izrastel ogrbec na drevesu. Znotraj ga s predivom, z dlako, lasmi in enacími mehkiimi stvarinami pretkajta — ona bo samo sebe nekoliko opulila zató —: da bo bolje držalo gorkoto, da bo izlega gotoveja in prijetneja posteljica golim otrokom. Ves tisti čas oba kar tiho skrivajta sladke čute, ki vaju bodo provevali; naj že bo, če zdaj pa zdaj kter le malo pa rahlo počivljá —: tolika sladkost, to se vé, ne da se z lehka popolnem uduševati. Tako ne bosta dajala priložnosti, da bi vaju kak nevoščljiv kljun motil ali kratil vama srečo. Zategadelj ti tudi nikár ne pusti, da bi se preblizu vaju kje ktera druga tičja družina naselila, posebno, da ščinkovska ne. Brž potem, ko te bo tvoja s prvim jajčkom osrečila, ne letaj tako daleč, da ne bi gnezda neprenehoma imel v očeh. Ná-nj naj se bo posihmal obračalo vse tvoje srce in vsa tvoja skrb, ker tvoje upanje in sreča bosti odslej v vedni nevarnosti. Ko bo leči jela, ne pojde sama, razen če pit, sicer nikamor drugam iz gnezda: da se jej jajčica ne prehlade in zaléga ne skazi. Marveč moral jej boš takrat ti streči prav ljubeznjivo, da, pitat jo boš hodil in kar z najboljšo hrano mogoče, ker čas lege — ta pobira in hujša nas reve samice, da bi si vi samci nikoli ne nadejali, kako! In če boš tako zmerom pazljivo čul blizu gnezda tam, videl boš tudi, kedaj se bo kter drug samec od daleč prikradel prilizljivo dobrikat se in zaljubljeno pomežikovat tvojej na zalegi. V tacega nepoštenjaka se kar zviškoma zakadi in odpodi ga. Ne, da bi mislil ti, komaj bo čakala tvoja, da bi ti prelomila zvestobo; ali vidiš, ženski naš spol ljubi iskreno, ljubi goreče, pa se tudi zato kmalu spozabi, zlasti, če se mu prožijo vabljive priložnosti. Kaj še nisi nikoli slišal ljudi, ki pravijo: „Priložnost dela tatú“. Pa čemu ti pripovedujem to, kar se le celo redkokrat zgodi! Lej, potem, ko bo jela valiti, — ti bo že počinkljala kedaj, — tačas brž pohiti k gnezdu tjekaj. Ona bo pomagala črvičkom iz jajčic, pobirala izpod njih bodeče lupine pa je podajala tebi, da je boš daleč od gnezda zanašal. Sicer, ko bi se kar z gnezda spuščale na tla, utegnili bi se tista ponočna mijavklja mimo pritihotapiti, videti je, ozreti se gor v drevo pa gnezdo oprežati. Gorje potlej za mlade in vaji stara oba! — Oj tako me duši že, čaki, da brž pridem do konca! — Kake tri ali štiri dni potem, da bel mahec dobro poraste mladičem život in da nekoliko spregledajo, grela ti je bo ona sudi še po dnevi in po noči, in ti prinašal jej jesti zraven pa sem pa tje tudi že za mladiče kaj. Dajal boš vse njej, pitala je bode pa sama. Posihmal pak jim bosta stregla oba, od prve zore, do poznega večernega mraka

vedno in neutrudljivo in kar z najboljo in najtečnejšo pičo mogoče. O za mlade — to ti je res letanja in truda, da stari ne ve, kam naj bi kljun obrnil; ali ne marajta nič! Trpljenje vajino bo obilno povrneno. Jeli se bodo mladiči hitro goditi: glavo, krila jim bode prerastalo perjiče in že bodo ljubeznjivo gledali venkaj iz tesnega gnezdiča. Ne dolgo, pa vama bodo kar proti priskakovali, tresljali veselo s perotnicami in živahno čivkljali, ko jih bosta pitat letala. Že tačas bo tebe očetovski in njo materinski čut pojil z nepopisljivo slastjo, pa necega jutra — speljali se bodo iz preozkega jim gnezda in prosto poskakali med vejevje in činkljali na take moči, da bo tudi okolica vsa strmela nad očito srečo, katera je bila dosihmal samo vama sladka skrivnost v ozkem krogiči nevidnega gnezdiča. In ti in tvoja — jela bosta z odgojenci vred letati z drevesa do drevesa, presrečnih čutov vama bo srce igralo, vsklikala bosta in činkljala, da veselja in radovanja pa sreče vajine ne bo ni konca ni kraja —“.

Mladič se je jel zibaje se že v prihodnjosti tako prijetno naslikanej, gibati in tako po nevedoma odmikovati od bolne matere. In slišéc poslednje njene besede, zamežal je kar z obema očesoma, kakor zamaknenec, ko že v mislih vživa vse rajske sladkosti bodoče resničnosti, in, ko je iznova pogledal: mamice ljubljene — več ni bilo.

Obšle so namreč bolnico med tem zadnje smrtne težave. In ona, da ne bi kalila tolicege veselja svojemu odgojencu, ko bi jo gledal umirajočo, zmuznila se je v tistem trenutji hitro in skrivaj z veje pa splavala v goščav bližnjega grma in tam notri skoraj potem izdihnila svojo ptičjo dušico.

V večernem mraku, ko je jel duh od nje iti, pritiskali so k njenemu truplu tje trumoma hrošči pogrebci, skubli ga, razrivali izpod njega prst, dokler se je počasi pogreznilo pod hladno gomilo, kjer še dandenes počiva v miru in pokoji.

Narodne pesmi.

I.

Galjót.

Galjot je vozil galejico,
Vse skozi prosil je boga,
Da b' še enkrat na suhem stal,
Da b' še enkrat prišel na dom.

Obljubil je darove tri.
Za prvi dar je mašni plašč
Na goro k svet'mu Lorencu,
Za drugi dar je keleh zlat
Na Huje k svet'mu Jožefu,
In tretji dar glasán je zvon
K devic' Marij' na jezero.

„Le vlec', le vlec' veter hladan!
 Veter hladan, veter močan!“
 Tako je rekel vbog Galjot.
 Potegnil veter hladán,
 Veter hladán, hudo močan,
 Zanesel je galejico,
 Na kraj morjá širocega.

Pri kraj' morjá širocega
 Stoji mladenič lep in mlad.
 Takó je rekel vbog Galjot:
 Mladenič mlad, al' me poznaš?
 Al' veš odkod sem jaz domá?
 „Jaz tebe dobro že poznam
 'z Ljubljane bele si domá“.
 Al' veš mladenič lep in mlad,
 Kako na mojem domu gré?

„Na tvojem domu dobro gré:
 Tvoj sin bo novo mašo pel;
 Hči tvoja pa se zdaj moži,
 In tvoja žena pa imá
 Že dolgo družega možá“.

Galjot poseže v torbico,
 Prinese ven rmeni zlat:
 Oj nesi mojemu sinú,
 Ki bo novo mašo pel.
 Galjot poseže v torbico
 Prinese venkaj prstan zlat:
 Oj nesi mojej hčeri tó
 Ki se ravno zdaj moži,
 Mojej ženi pa poroči:
 Živ ni več ubog Galjot!

„Le vlec', le vlec' veter hladan,
 Veter hladan, veter močan.“
 Potegnil veter je hladán
 Veter hladán, hudo močan,
 Odnesele je galejico
 Spet sred' morjá širocega.

Tako je rekel ubog Galjot:
 Veselite se, ve ribice,
 Ker boste pile mojo kri;
 Veselite se, ve ribice,
 Ker boste glodale moje kosti.

II.

Odkop.

Ena lepa kranjska žena
Težek porod je imela,
Na porodu omedlela
Na porodu omedlela.

Hitro so jo pokopali;
Doli vsi so pokleknili
In molitve so molili,
In molitve so molili.

Proti dóm' so se vrnili,
Otroci očetu naprot pritekli,
Oh kako smo lačni, njemu rekli
Oh kako smo lačni, njemu rekli.

Pojte mater kruha prosit,
Ona ga je pred dajala,
Naj ga bo tud' zdaj vam dala
Naj ga bo tud' zdaj vam dala.

Kaj so otroci ti storili?
Na žegnan britof tje so tekli,
Da bi novi grob tam našli,
Da bi novi grob tam našli.

Kader novi grob so našli,
Doli vsi so pokleknili,
Molitev za mater so molili
Molitev za mater se molili.

Mater v grobu so prosili,
Mati pa v grobu lepo poje,
Ziblje ljubo dete svoje,
Ziblje ljubo dete svoje.

„Nad zemljo sem te nosila,
Pod zemljo sem te rodila.
S čim te bom li zdaj živila
S čim te bom li zdaj živila.

Rada bi te htla poviti,
Al' pretesna je ta hiška,
Odi vseh strani me stiska
Odi vseh strani me stiska.

Tudi mi malo je prenizka,
S čelom moram jo podpirat'
Z ustmi moram jo podjemati' (?)
Z ustmi moram jo podjemati'.

Domú otroci brž so tekli:
„Oh oče, mati v grobu poje
Ino ziblje dete svoje
Ino ziblje dete svoje.“

Komaj oče to zasliši,
Gre sosede hitro klicat,
Da bi mu ženo šli odkopat.
Da bi mu ženo šli odkopat.

Ko so grob njen odkopali,
Zadnjič mati je dihnila,
V krilci dete je držala,
Mrtvo dete je držala.

Roditelji in sin.

Obraz.

1.

„Hvá-ljen bodi Jež-Kristeš! — Bog vam daj dober večer, — ali bi me vzeli nocoj pod streho, mati, v imenu božjem?“

„Amen na vse večne čase!“ odzdravi gospodinja pri ognjišči borne lesene kmetske kočice ter se ozre. Beraču, ki je prenočišča prosil, bila je besaga čez ramo prst na debelo osnežena in mož se je mraza tresel, brada mu je šklepetala.

„Revež, pa bi bili vendar skusili, da bi bili do nocoj v svoj kraj prišli. Ali ni greh na sveti večer okolo hoditi in beračiti od veže do veže?“

„Ne jezite se mati! saj sem mislil tudi jaz takisto, da bom tega sve-tega večera tam, kjer gostujem. Pa snega je preveč! Povsod je na célo! Čez koleno globí. Meni pa stare noge že tako nič nehté kaj; komaj še, da sem primalhal do vas. Zató, ko bi hteli v Ježeševem imeni —.“

„V tacem mrazu in snegu je vas težko goniti od hiše. Ali pri nas je malo tesno, nemate prav kje ležati. Posebno nocoj —“

„Nu, jaz prav malo zakôtim. Da je le toliko, da glavo naslonim na gorkem. Povesemce ajdovice boste vrgli po tleh, pa se bom zdrugučil v kraj pod klop, da se ne bo nihče spotikal ob mé. Nič se ne bojte. Bog vam daj zdravje!“

„Mama, mama, že gori! O joj, to je lepa ta luč!“ vsklikne otevré kacic deset let stara deklica potegnivši plamenečo trsko iz prižastega piskra, v kateri je bil oče malo popred vsul véselco žrjavice, nalomil cvetnone-deljnih šib na-njo, pa romal ž njim okolo pohištva in po stari šegi pokadil po vseh prostorih, da bi po letu kače ne prihajale noter.

„Lepa je lepa, zató, ker je žegnana“, pravi mati. „Le brž, Jerica! ota so že v hiši. V hišo jo nesi in prižgi leščerbo. Varuj, da ti je sapa ne ugasne. Leto in dan potem bi imeli mrliča v hiši. Celo noč mora nocoj goreti.“ Obrnivši se k beraču pravi: „Mož, le kar za dekletom pojdite! Naj še en budnjač vržem v peč, da bo bolj grela.“

„Je zima, mož, zima!“ pravijo oče, ko je bil berač odložil besago in plašč na klop ter pritisnil hrbet na toplo peč.

„Oh oče, zima, zima, snega pa, da je groza. Kar prosevam po sveti, ne pomnim ga še toliko o božiči. Tri dni že prši, kar vèn in vèn. Še stiri, da jih bo sedem; potlej pojde pa krvav sneg. Boste videli, da pojde; kakor onega leta, ko so se o svetem Gregorji ljudem same glave videle iz zametov, ko so v mesto v semenj šli.“

„Bog bo nam kaj preložil, če je njegova sveta volja. Ne bo tako hudega“ odgovori gospodar.

Mati prihiti v hišo, postavi večerjo na mizo in reče pregrinjaje mizni prt iz debelega platna beraču: „Mož pa še vi sedite sem in zajmite pri nas. Kuhane hruške imamo, redkev pa kislega boba: postna in pa mrzla jed mora biti nocoj.“

Vsem je dobro teknilo in zlasti berač je že precejšen kupček hruščevih recljev naložil pred sé; le mati je kar molče strmela v skledo in še po nobenem grizljaji ne posegla.

„Jej, Neža, jej! Pa bob, ali pa redkev jej!“ prigovarja oče.

„Mene zmerom pomalo skrbi“, odgovori žena.

„Kaj te skrbi?“

„Kako Jernej v tolikem snegu vozi iz mesta in pa kako naš Šimen prezeba na senéh — revež!“

„To je, da nekoliko mu bo mraz. Človek, ki se vozi, bolj prezeba, nego ki peš hodi; pa sile menda ne bo. Saj je kožuh in pa koc, da se bo lahko zavil. Kobilo imata pa tudi spočito in pa še prav napaseno — sè samim ovsom jo je davi Jernej napasel. Bo že potegnila: saj pot brez vsakšnega tirú vendar ne bo. Ljudje gredo in vóze zmerom sem in tje po cestah. — No, Trpotec, to je res dober človek, ki vse dá: sení, odejo, živino, potlej pa še hlapca“, tolaži in hvali mož.

„Koga pa imate v mislih? Ali imate ktereга svojih še na poti nocoj?“ vpraša berač, zveče hruško.

„Našega Šimna, sina“, odgovori žena, „vseh osem učenih šol je že zdelal in preštudiral. Zmerom se je prav zelo učil in prav hudo znal: Zato so ga pa to jesen v lemenate vzeli. Pisal je, da bi v praznicih rad domú prišel, pa smo dejali, ker ga tudi radi vidimo: naj bi prišel, če rad pride. Sosedovi, gori-le iz vasi, ki so prav dobri in božji ljudje, vozili so ga že včasí domú in z doma, poslali so pa še denes hlapca pó-nj. Nič plačila nečejo za tó. Pa ne bo jim zastonj! Če bo božja volja — naš, vem da bo latinsko molil za nje in pa maše bral; po eno ali pa še po več, za vsakikrat, kolikokrat so ga voziti dali.“

„Aha! saj sem slišal že praviti. Lejte-si, lejte! da prav pri vas ste tisti srečni ljudje? O, kaj se vam mara, ki boste gospoda imeli!“ blaguje berač.

„To se ve da je res čast, in lepo je, kjer je božja volja, da imajo gospoda pri hiši“, odgovori žena.

„Ali veste: kedaj pa pride vaš gospod domú? Rad bi ga videl in poznal“, pravi berač.

„E tako-le“, začne oče številiti, „če sta pognala ob treh — štiri uri hodá štejejo iz mesta do nas, z vozem se pa nekoliko prihití — ob dobri

uri bosta doma. Brž ko ne pa bo nekaj zamude. Jernej po pameti goni živino, počasi, da se ne pregreje, ker mora vem da, do kolen bresti. Mimo svetega Janeza bi dejal, da se zdaj peljáta. O ta pot poznam kakor v cerkev. Dokler je bil Šimen v manjih šolah še: po desetkrat najmenj sem mu vsake kvatre nesel hlebec v ruti. Koliko črevljev sem razbil, kolikokrat me je ploha vjela, kolikrat se mi je v vročini zévalo od žeje, koliko sem mraza prestal. No, pa zdaj mi vendar ni žal zató.“

„Če ti ni žal pa ne govori. Za ta in oni svet ti bo povrnil“, pravi žena.

„To vam verjamem, mati!“ pokima berač. „Zelo bo hvaležen gospod, vam in vsem, ki so mu kaj pripomogli v ta sveti in dobri stan. Kaj so vsi dohtarji! naj bodo že pravdarski ali tisti, ki zobé deró, proti gospodom, ki mašo beró. Le tem gre res dobro; saj se jim vidi. Kako so debeli! Pa so tudi lahko, kaj jim pa je? Vsako jutro enmalo pomašujejo, v nedeljo ljudem kaj od Krista povedó, kmetje jim morajo grehe natvezati na uho, čez-se pa sami križ naredé; jedó pa, kar jim najboljšega kuharica skuha. Ej far, ta ima življenje. Kaj bi maral, ko bi bil jaz na takem mestu. Še denes ta dan menjam malho za štolo, ko bi jo le kdo htel!“

„Kaj menite mož, da duhovni sami sebi grehe odpuščajo?“ vpraša gospodar.

„To se vé“, odgovori berač.

„Bom Šimna vprašal, ne verjamem“.

„Res, lepo solnce mu sveti“, pravi mati. „Kdo bi bil mislil to pred osemnajstimi leti, ko sem še zibala in pa pestovala Šimenčka?“

„Zakaj ne!“ ugovarje oče. „Jaz sem pa zmerom dejál, že tačas, ko je fantek še v sami srajci tekal okolo hiše: nekaj bo iz njega, Bog vé, kaj bo še! Kar je počel, kar je ongavil, vse je kazalo, da ta otrok nikoli ne bo brazd prevračal po polji“.

„Tisto je res: čudno brihten je bil še prav mlad. Če me je videl v prazničnem krilu, kar prijel se me je za pole, da bi z menoj šel. Še majhen je rad hodil v cerkev.“

„Zató je pa tudi že pridigovati znal, ko je še pri kravi na paši stal. Enkrat sem jaz pri kozolci vrtal drog za lesa, on je pa na drugej plati pasesel, — prav tista Dimlja je bila, ki nam je bilo onega leta tako žal po njej. On mene ni videl, jaz sem ga pa. Dimlja je mahnila po brencljiv, fantu se je vrv izmuznila; brž jo je pobral pa jel na glas kregati kravo. Do besede nisem razložil, kaj je govoril ali videl sem: govoril je dolgo pa delal vižo z roko, prav takisto kakor gospod, kader pridigova. Tačas sem pustil sveder v luknji pa se vprašal: kaj, ko bi to le kaj pomenilo? En čas sem mislil tako, en čas tako, pa sem jo imel. Fanta v šolo daj, šent, gospod je še lahko enkrat, prišlo mi je zviškoma na misel“.

„Sam Bog ti je dal takšno misel; to je bila vse božja volja tako. Nad otroci, ki so za kaj več namenjeni, godé se ven in ven čudeži“, trdi žena.

„To je pa res, da se godé“, pravi berač. „Tisti dan, ko sem jaz prišel na svet, so črne kavre prav lačne pod hišo kravjake brskale na travnici. To je bilo slabo znamenje, zato sem vse svoje življenje ubožen berač“.

„Nu pa za vsega tega“, nadaljuje oče, „ko ne bi bil silil jaz, nikoli ne bi bil naš to, kar je. Ali ne veš, kako je bilo tistega večera, ko je imel odriniti drugi dan fant prvič v mesto, v latinske šole? Tam-le pri peči je ležal, ti si se obešala čez njega, vekala in hotela: „Oh doma naj bi bil, doma naj bi delal! Kam pojde tako daljo otrok? Kaj bom počela brez njega?“ Vidiš, ko ne ki bil tačas jaz tolikanj tiščal: kaj bi bil zdaj-le? — Bore soldat bi nosil punganet (bajonet)“.

„Ta čas si res ti prav govoril: to je bila božja volja tako“.

„In potlej, ko sem plačal zá-nj, da so ga zapisali kaj si počela? Da kar nazaj ž njim, da kako čemo izhajati, če bo slehern podpis toliko; in kdo vé, kaj si še imela priževanja!“

„Božja volja —“ šepetaje pobožno in natihoma srečna žena.

„Kaj sem pa jaz hotel, jaz? Da naj bodo tisti groši kjer hočejo: že vsaj za poskušnjo. Fant, če ne bo hotel dobro storiti, če ne bo kazal glave, rekal sem, potlej pa naj dene pero iz rok, — naj se z domom bije. Pa ob letu, ali si videla! premifar, pa le premifar, sleherni leto tako. O ta fant, ta ima glavo za uk!“

„Kaj meniš“, pravi žena in pokaže deklino, „da je ta-le nema? Koj jutri ga bom prosila, da jo bo enmalo brati učil. Vendar bi bilo grdo, ko bi potlej, ko mu bode za kuharico, rekli ljudje: „Farovžka je, pa še iz bukvic molit, ne zna““.

„To bo že kako! — Da si se je Šimen tako dobro obnašal, ostal bi bil v sredi šol, da je po tvojem bilo. Ali še veš kakó je bilo onega leta, ko si še sam ni mogel nič prištrubirati, treba je pa bilo toliko naenkrat? Po sili si hotela, da bomo vse izgubili in vse zapravili s fantovo šolo, če bo študiral. Kaj sem pa jaz dejal: tako daleč sem ga spravil z božjo pomočjo, kaj ga čem pustiti zdaj, ko se je ravno dela odvadil? ko ni gospod, ni kmet? — Gaj Dimlja! morala je iz hleva na prodaj: — tako dobre krave res še nikoli nismo imeli za molžo. Letos kravica, k letu pa bajtica! — dejal sem, gospoda pa le enkrat še lahko imamo. In vidiš: imamo ga, ki utegne še kedaj tudi petice imeti, da nam bo povrnil“.

„Dab'-te, menim“, pristavi berače „imel bo, gospod, imel! Domines vobiskon še ni nikoli kruha stradal, e con spiretev tvo pa že velikrat, pravijo. Boste videli, o prvej maši, ki jo bo zapel, imel bo toliko srebra, da vam bo grunt lahko kupil“.

„O mož,“ zavrnega žena nikar ne mislite tistega: „pri nas Bog vé, da se nikoli nismo zanašali na tisto, da bi nam kterikrat kaj dajal. Kolikor hoče naj ima! — jaz, če bo božja volja, da čakam, veselim se le tistega dné, ko bo moj sin pred oltarjem stal.“

„To je res“, pritrđi mož „jaz tudi tistega naj bolj; če prav ne rečem, da bi kterikrat rad ne zajel, kar bo njemu ostajalo, ali onega vina popil, ki se bo pri njem po mizi pocejalo. Na Dolenjskem neki imajo vino namesti pšenice za biro: tje doli naj pojde naš! — Pa kolikokrat-le pride to človeku na mari? To pa sem si mislil enekrati: kader bo Šimen ktero dobro fajmeš-trijo na Dolenjskem dobil, i, lahko bi bila potlej zopet kravica v hlevi, in ne bilo bi ne zá-nj grdo, ne napačno za nas, ko bi nam kako čutaro svojega vina dal tako-le za božič in pust.“

„Glej grdobe!“ huduje se žena. — Saj mende nisi pijanec!

„O mati! vem, da so oče zató tako dejáli, ker vedó, da jim bo gospod kar sam izza sebe še vse več in še kaj družega rad privoščil“, pravi berač.

„Jaz pa še nikdar nisem mislila, kaj bo potlej! — To-le me časi naj-bolj skrbi, kako bo na nove maše dan; kako in pa kje bomo za goste pripravili in s čim jim postrezali.“

„To naj ti nič preglavice ne dela“, odgovori oče. „To je moja skrb; jaz vse do pike natanko vem, v mislih imam že vse, kakor narejeno. Vidiš, v hiši — to človek lahko sprevidi, ni da bi bilo za to stvar. Pretesno je za toliko ljudi. Vné kje, mislil sem si že zdavnaj, moglo se bo po kakšnem takšnem priležnem prostoru pogledati.“

„To je, vné kje, vné“, pritrđi berač.

„Le čakaj“, nadaljuje oče. „Ono nedeljo, ko sem zjutraj iz cerkve prišel, mislil sem si: zdaj-le najbolje utegneš, — čaj, poglej poglej malo okolo doma, da boš videl, kje bi se koliba najbolje prilegala. Tako sem preudarjal stojé konci kašče, pa pride ravno Trpotec proti meni. „Kaj tod tako na drobno premerjaš svet!“ vpraša me. Od kraja mu še povedati nisem hotel kaj; ko je pa jel le siliti váme, dejál sem: „I nu — saj bog vé, kako še bode, pa vendar, ko bi naš kedaj novo mašo imel, ne imeli b v hiši dosti prostora za svate; zatoraj — —“ „Boš pa pogledal, kaj ne“ dejal je, ko je ugenil, kaj mislim, „kje bi bilo, da bi se za tisti dan taka koliba naredila“. Povedal mi je, da je tudi on sam že večkrat mislil o tem, pa da bi mi on svojo hišo in kamro ponudil za tistikrat, ko bi ne bilo najbolj prav in spodobno, da se novega mašnika svatovščina obhaja domá. Potlej sva pa oba vkupe stopila doli po vrtu, oba mislila in iskala, pa sva, našla. Tu se bode naredilo, kakor bi si igral. Kašča bo dala dva ogla, tepka tretji ogel, za četrti se pa takraj kol zabije v tla. Povrh tega ne bo družega manjkalo, kot nekaj krajevcev, da se obgredje od zunaj obje. Krajevce in stole in mice in vse drugo orodje bo dal bo Trpotec sam, in česar

bo še treba, vse bo na svojo roko preskrbel. Še mlaj bo pri prelazu postavil, tisto dolgo smreko, ki pod Kukavnikom stoji, in pa za streljanje kupil, da bo tudi kaj grmelo in bobnelo. Trpotec je mož, da z lepo ne tacega!“

„To je res: koliko smo mu dolžni!“ pristavi žena. — „Ali kaj samo to? Človek tu ali tu sede in jé. Vélíka reč je pa to: kaj bomo gostom postavili? Za to, to bo trdó. Res, kak oreh, kako jajce in nekaj druge take drobnjavi, ki gre iz omare, bo že pri hiši: to mi veliko gospodinj iz vasi obeta že zdaj, in to, da bodo po dve kokoši dale. Cipka bo nalašč tudi zato dve koklji nasadila, da bodo piščanci otevré ravno za v pónev — pa kaj! To so malosti. Od kod bo kaj družega? Da bi vsaj krava bila v hlevi!“

„Da te ne bo to skrbelo“, pravi na to mož, — „Trpotec je tudi obljubil, da polovnjak vina postavi v klet in da se kaj zakolje takrat. „„Če ne bo““, dejál je „„pa Brezo in pa Lisko tak čas k juncu poženem, da bosta telička o velikem Šmarni za izpod rescev. Nič Zmedež, kar molči, in nikar ne skrbi““ rekel je na zadnje pa potrkal mi na ramo, „„midva se nikoli kregala nisva, že narediva, da bo prav.““

Berač polovi v žlico zadnje bobne, ki so plavali po skledi.

„Ako bi božja volja bila“, vzdihne žena zamišljeno in še vzkloni. „Kaj sem že hotela reči?“ vpraša, kakor sama sebe.

„Glej, kako moremo svetega večera posejati tako?!“ Jame pospravljati z mize. Ko oče še obmoli očenaš in češčeno-marijo, greste mati in deklica ven posodo pomivat.

„Mama, kedaj pa že pride Šimon domú?“ vpraša mala hčerka matere.

„Kmalu; pa take mu ti ne boš smela več reči! Zdaj je gospod. Nu, kako mu porečeš?“

„Gospod!“ odgovori hitro deklica. „Jelite: Gospod?“

V tem oče Zmedež natlači pipo tobaka, potem ponudi mehur beraču rekoč: „Ali ga boste tudi vi eno!“

„I bi ga, bi ga eno, če ste tako dobri“, pravi berač in seže pónj.

„Eja! še se človeku kak lep dan prigodi“, pravi oče vesel.

„Hm — hm“, odgovarja berač potegovaje na vse duške dim, da se mu jame delajo v lica, skozi cev ki je v njej žlindra grgrala, ter na vsak dušek nekoliko privzdiguje brado, da bi pretrdo našokana pipa raje povlekla, — „hm, — to vam — povem oče! — To bo dan, — to bo veselja! — hm. — Vi ste že mož, dobri ste.“

(Dalje prih.)

Književna pisma.

I

Menda ga ni Slovenca, ki bi ljubil svoj narod ter želel njegov napredek in razvitek, pa ne bi spoznal kako živo mu je potreba literature. Kajti vse naše narodno prizadevanje bi bilo telo brez zdrave duše, vse pridobitve nestanovitne, ako se z vsemi močmi ne trudimo lastnemu duhu lastne hrane in domači zidavi primerno stalo vsaditi. To so spoznali vsi oni blagi možje, ktere imamo s hvaležnostjo zapisane v listinah svoje žalostne zgodovine, kterih čestitljiv spomin se nam je že v mlada srca vcepil, da ga s spoštovanjem hranimo in v isto čislanje svojim vrstnikom in zanamcem izročamo.

Kakor pak smo v tem spoznanji vsi ene misli, nismo morda zlozni v vprašanji: kako in kaj. Književnim pismom je naloženo in namenjeno za vrstjo odgovarjati temu vprašanju in najprvo vprašanju: je-li nam potreba posebno skrbljivo razvijati lepoznanstvo, literarno umetnost, poezijo.

Besede: umetnost, poezija, lepoznanstvo — zbude sosebno pri nas Slovencih, ki smo „praktični“, misel o igrači, o nepotrebnosti, časi tudi o velikem trudu, ki se z malostno ter za človeštvo malovažno stvarijo ukvarja. In ljudje, ki imajo te misli, slavé Preširna in druge umetnike, ako nimajo toliko samostojne duševnosti, da bi svojo neobčutnost naravnost pokazali, samo zato, ker od drugih čujejo, da so to veliki možje. Ako so slučajno učitelji slovenski mladini, trudijo si učeno, kako bi dokazali velikost umetnije iz merila, in one zavite besedne oblike in iz letne številke umetniškega stvarjenja. Sicer pak razkladajo, da so časi „preresni“ za gojitev umetnosti, poezije, lepoznanstva.

Vsem tem odgovarjamo z pomenljivo besedo slavnega Angleža Fletcher-ja, ki pravi: „Naj dela narodu postave kdor hoče, da le jaz njegove pesmi delam.“ To je velika beseda umetnikova, a beseda, ktera se ne sme na nobeno stran napak umeti. Anglež s to besedo ni govoril iz ust onih naših narodnih nasprotnikov, kterim smo Slovenci neljubi na političnem polji in kteri nam za tega del vedno s a m o literarno polje odkazujejo, kot edino nam dostajoče. Umetnik je temuč mislil: eno naj se stori, eno naj se ne opusti. Nič menj nimam jaz zasluge za narod, ako delam za napredek njegovega duha, kakor oni, ki dela za državljanski razvoj.

Inter arma silent musae. — Res star izrek in nikakor neopravičen. Lehko si ga suhoparniki jemljó za vzglavje, drugi, ki vsestranka razvitev književnosti sicer žele, pa črez mejo teh želj le malo posežejo, za dobro tolašilo. Vendar spodobi se možém, da jih ne veže noben izrek, spodohi se,

da se dobrej reči na korist ne udade nobenej skušnji, ki ni neovržno utrjena. Spodobi se tako misliti tembolj nam Slovencem, ki bojujemo duševen boj in celo v sredi vojne ne smemo zamujati ostriti si razno duševno orožje, katerega nam daje baš veselo razvita literatura.

Vsake literature najvažnejši, ker prvi del so pa poetična stvarjenja, ktere tu imenujemo lepoznanstvo, torej rabimo besedo v širjem pomenu. Grki so imeli prej svojega Homerja nego Aristotela in ako se ozremo v oblastje mogočnih naših sosedov, vidimo, da sijajo imena velicih umetnikov: Goethe, Tasso itd. svitljeje in dalje nad narodi, kakor ona, za napredek človeštva bolj zaslužna: učenjakov in učencev vednosti.

Kdor je razvidel narodovega življenja duševnost, kdor ve, kak vpljiv imajo že priproste pravljice, pregovori in posebno narodne pesmi, ki se od roda do roda deduje, ki so — rekel bi — naravna narodova literatura, samosevno lepoznanstvo, — kak vpljiv, pravimo, imajo ti umetniški izdelki na dejanje in nehanje prostih ljudi: ta bo čislal upljiv slovenskega lepoznanstva, ktero si imamo stvariti, na občno naše narodno življenje in razvijanje.

Kaj je stoletja odvrčalo bogato obdarovane sinove naše domovine od materinega jezika in materine slovanske zemlje čez mejo na tuje? Ne moremo se, ni bila samo zunanja sila tujčeve pete, bila je tudi moč večje omike, za ktero domá nismo skrbeli. Duh hoče imeti svojo hrano, kakortirja telo svojo in če je ne najde doma, išče je trugod. Kaj je krivo da na slovenskeji zemlji prihajamo skoro le v take kroge, kjer gospice, ki so izobražene ali hote veljati za izobražene, tuj jezik v razgovoru rabijo in se našega sramujejo? Berila sebi primerne niso imele v domačem. Brale so le nemške in laške romane, novele in pesmi. Tujega jezika so se privadile, gladkost in lepota domačega jim je neznana ostala.

Toraj pomagajmo si. Kdor ima veselje, izобрази se in bodi učenec umetnosti, svečenik narodne literature. Vsi Slovenci pak imajo potem skrbeti, da delo nekterih ne bode ostalo skrito le pri nekterih, skrbeti, da literaren slovenski delavec ne bode pisal za sebe in skromen krog nekterih, temuč za občinstvo, kolikoršnega je pri nas mogoče imeti. In ravno tu pridemo do rane našega prizadevanja. Koliko obdarovanih mlajših in starših Slovencev je že peró položilo v kvar našeji literaturi, ker svojim pisanjem bralcev niso našli. In če so že bralci bili, ni bili kupovalcev; pisatelj pak je umetnosti ali vednosti svečenik, naj živi od altarja umetnosti. Pri nas — pač še dolgo ne bode do tega prišlo. Zadovoljen sme biti večidel, ako se mu plačajo stroški in zamuda porabljenega časa. Ta in oni si misli: saj to in to berem v čitalnici, čemu bi se naročal. Drugače so si stvarili Magjari svojo literaturo, kterih največji pesnik je Slovan Petrovič z pomagjarenim imenom. Magjarski rodoljub si je kupil po dva iztisa ene knjige, enega lista. Če ga je tujec vprašal, čemu dva iztisa kupuje, dejal je: zato da lahko eno isto

stvar dvakrat berem. V istini pak je literaturo podpiral, vodilo ga je zraven duševne potrebe tudi rodoljubje. In tega je treba pri vseh narodih, ki so v kulturnem delovanju na lastnej podlogi še le začetniki in ne mnogobrojni, kakor mi. In — naj se nam ne zameri — v tej zadevi imajo naše čitalnice slabo stran zraven dobrih, ker so razširjevanju slovenskih listov bolj zavornice nego podpornice, baš s tem da en iztis več bralcem ustreza. Dobro za bralčeve žep, slabo za literaturo.

Perje in cvetje.

Črtice iz Preširnovega življenja. — V starogrške dobi se je boje sedem mest prepiralo, v katerem je rojen nesmrten pesnik Ilijade in Odiseje. To se ve da so potem prišli učeni jezikoslovci in so razsodili, da v nobenem. Vendar je čestilno za one helenske meščane, ker kaže, da so spomin svojega velicega moža, o katerem so mislili da je živel, v čisljih imeli. Mi Slovenci pač nismo še tako kakor Starogrki. Ne bilo bi nam pa nespodobno, ko bi možu, ki je bil prvi mojster v našem jeziku, in nedosežen vsem onim hvaljenim, ki hoté v besednej zavijači in nerazumljivosti poezijo prodajati, spomin ohraniti tudi s kolikor mogoče obširnim življenjepisom. To pa bi se moralo zgoditi kmalu, dokler njegovi vrstniki čisto ne odmrjé in ne bode nektera, za Preširnovo življenje in dejanje karakteristična črtica, ž njimi vred pokopana. Pogledimo druge izobražene narode. Na primer: Nemce. Kako ti česté svojega Göthe-ja in Schiller-ja! Vsako malost, skoraj vsako važnejo besedo tega ali onega so zaznamovali in potomcem ohranili. Za vsacega Slovenca, ki ima kako čut za poezijo in torej Preširna ljubi, bodo zanimljive tudi male črtice o njegovej osebnosti. „Glasnik“ bode v tej stvari rad svojo dolžnost storil, ako mu rodoljubi, kterim je mogoče, s tacimi zanimljivimi drobtinami postrežejo. — Precej znano, vendar če se ne motimo, še ne razglašeno je, kako se je rodil njegov „Krst pri Savici“, pesem, ktera dobrodejno in harmonično končuje njegove poezije. Preširen je bil namreč s svojima prijateljema Čopom in Kastelcem (kteri je letos umrl) na Savici. Vsi trije so občudovali prirodno lepoto Savičnega slapa in naposled je Kastelec rekel: „Na lepo Savico pesem zloži. Že Vodnika je navdušila, tebe bo bolj.“ V svojej genijalnosti, ktera je imela za nedolžna ušesa časi malo ostre robove, hipoma Preširen s štirimi verzi odgovori, kteri to se ve da niso taki, da bi se lahko zapisali. Prijatelja, ki sta bila sicer tacega humorja od njega vajena, vendar s tem nista bila zadovoljna in obljubiti je jima moral, da spiše resno pesem o Savici. In kmalu potem je bil ustvarjen „Krst“. — Po Gorenjskem, zlasti v Kranji, kjer je Preširen dalje časa živel, ni menj znano njegovo prijateljstvo z otroci. Otroke je imel Preširen rad in oni njega. Kader je po ulicah šel s svojo staro kapo in starim frakom, imel je navadno kacih sladkarij pri sebi za mlade kranjske igralce na ulicah. Najraje jim je metal smokev (fig). Mali paglavčki so tekali za njim v celem krdelu in obletovaje ga klicali: „dohtar fig, fig!“ — Kakor Sokrates tako je tudi Preširen, kader je kaj premišljaj,

leško celo uro na istem mestu stal in mimogredočemu ogovarjalcu ničesa odgovarjal. — Poslednji črtici res slikajo našega največjega pesnika od njegove posebnostne strani. Važneje je morda, in podučno za stare „Kranjce pa ne Slovence“, kateri se ga s spoštovanjem domišljajo, kar se jim mora v slovenstvu kot edino dobro zaznamovati: da je Prešeren svojo osamelost v Sloveniji bridko čutil. Česti vrednemu meščanu v Kranji, ktere ga bi morda imenovali smeli, rekel je večkrat: „Jaz sem med Slovenci za petdeset let prežgodaj rojen“.

Koseski je prestavil pet pesem ruskega klasika, Puškina in prvo priobčuje v „Novicah“ pod čudnim naslovom „Rusko-Puškinovih petero itd.“ Človek, ki stvari ne ve, mislil bi lahko, da je kje kak pesnik, ki se imenuje „Rusko-Puškin“. Kdor je že poskušal ruske verze v slovenske prestavljati, zna, da je to zaradi tega jako lahko delo, ker je naš naglas med vsemi slovanskimi jeziki ruskemu najbolj enak. Ruskega izvirnika nimamo pred seboj, torej tudi sodbo o tej prestavi še odlagamo. Toliko pa lahko že zdaj rečemo, da prestavljalec ni dosegel svojega imenskega brata (Vesela, Vesnina), kateri nam je v „Cvetji“ in prejšnjem „Glasniku“ nekoliko ruskega Lermontov-a poslovenil, vsaj v tem ne, kar se lahke rabe našega jezika tiče. Temu se pa ni čuditi, jezik je napredoval, niso pa vsi pisatelji z njim napredovali.

Dve narodni baladi, tiskani v tej številki, vzeti sti iz zbirke vredni-kove. Prva je zapisana pri Škofjiloki, druga na Dolenjskem. Kar se njiju poetične vrednosti tiče, smeti se gotovo staviti med boljše izdelke narodne poezije, in sicer ne samo slovenske. Jako bi se naši literaturi ustreglo in za ves razvoj našega narodnega lepoznanstva bi bilo vidne koristi, ko bi se izdale slovenske narodne pesmi. Nabranega blaga imamo precej. Vodnik, Koritko, Vraz i dr. so nam oteli marsikaj, mnogo je razmetanega po časopisih, mnogo je še v rokopisih. Ker pa je one imenovane može vodilo pri nabiranju spoštovanje do vsega, da je le narodovo, dobili smo zlato zrnje med mnogotero šaro, ki je brez vsake cene. Treba nam samo kritične roke, da razbere in loči dobro od slabega in srednjega. To se ve, da se je postaviti edino na estetično stališče in varovati kakšne koli tesnosrčnosti.

Nov časnik za slovensko ljudstvo, z imenom „Besednik“ začne izdajati s svečanom mesecem našim bralcem znani g. prof. Janežič v Celovci, prejšnjega Glasnika vrednik. List na ogled, ki ga imamo v roki kaže, da bode list dober in ker ga bode širila družba Mohorjeva, ktera je kakor mogočno drevo zasadila svoje koreninice v živa tla prostega slovenskega ljudstva, bode se gotovo tudi razširil in ukrepil. Jako modro je g. izdajatelj uravnal, da je prvo polovico lista odmeril pripovednemu delu. Po lastnem opazovanju med narodom menimo lahko trditi, da je knjigam družbe sv. Mohorja baš to največ prijateljev in tako trdno stališče med ljudstvom pridobilo, da se popularno lepoznanstvo nikdar ni zanemarjalo, kar je brez dvoma zasluga družbinega tajnika in zdanjega „Besednikovega“ izdajatelja g. Janežiča. Prvi list začena dve daljši povesti. Prva, „Amerika, ali povsod dobro doma najboljše“ je prestava po poljščini Andrejčkovega Jožeta. Govoriti se bo dalo o povesti, kader bo cela, začetek pa že kaže, da ne utegne biti slaba. Druga povest: „Sin kmečkega cesarja“ je izvirna J. Jurčičeva. Pritegnili nam bodo bralci, da iz najboljšega vira vemo, če pravimo, da pisatelj sam ne bo stavil tirjatve, da bi se z estetično-umetnijskim valtom merila. Pisana je v naglosti pred letom za zabavo prostih družbinih bralcev. — Drugi del lista je poduku odmerjen. Menda stalni oddelek: „Srenja pod lipo“ je izvrstno začet, kar ni malost, kajti popularno pisati in to pisati, česar je našemu narodu treba in primerno, ni tako lahko delo, kakor je

videti, da se nekterim zdi, kateri mislijo da res po domače pišejo, pa bi Preširen našel „da kolne kmet take spise bravši.“ Treba mnogo s prostim človekom poslovati, treba pri tem oči odprte imeti, predno se more izobražen in tako od narave oddaljen pisatelj udomačiti v mišljenje prostega ljudstva in vedeti, kje se ima začeti in kako razpeljati, da je onemu umljivo, kateri še nima potrebne podloge tega in tega vedenja. Ker sem ter tje nismo znali popularno pisati, krivi smo sami, da je naš pismeni jezik menj med narod zašel, kakor bi bil lahko in da je tam pa tam kakov star naroden bralec z glavo majal in se mu je pismeni jezik „prehrvaški“ zdel; da stvari ne ume, tega ni vedel. — Zlasti „Besedniku“ želimo da bi si delavcev pridobil, ki bodo s tem premislekom delali za narod v pravem pomenu besede. Tako utegne imeti ta list kmalu več bralcev kakor vsi drugi slovenski.

Pisma vredništva.

Gospodični (?) P. N. v Lj. — Zbirko Vaših pesen smo prejeli, poprej pa nobena lista. Ako nam naznanite svoje pravo ime in adresu, pošljemo Vam pesmi nazaj, kajti z najboljim prepričanjem moramo reči, da ni nobena za tisk, ker so vse narejene, posiljene in celo po obliki zelo nepopolne. Ni vse poezija, kar se v verzze uklene, zlasti pa ne, če so ti verzi taki, da se družemu na lici vidi, da ga je samo rima prvega rodila in ima tako eva kitica namesti ene štiri ravno nasprotno misli. Prostor nam ne dopušča da bi Vam na posameznih pesmih pokazali napake. Vendar vzemimo na primer izmed krajših eno. Vi pojte:

„Po koncu nosiš glavo,
Misliš da je to lepo,
Iz hlač ti miga salo,
Ne vzami mi za zlo.“

Če mislite da je to dovtip, ali humor, ali poezija, motite se jako. Samo eno je dobro, kar vidimo iz vaših 48 poslanih pesem, namreč rodoljubje. Tega ohranite, pesnikovanje, za katero nimate božjih darov (kar ni Vaša krivda), pustite. Vašej dobrej volji, da želite tudi pomagati pri razvijanju slovenske književnosti, odprto je še široko polje, sosebno če skušate jezik malo bolj v svojo oblast dobiti. Slovenci Vam bodo za dobre prestave v prozi bolj hvaležni kakor za slaba izvirna dela v verzih. — Morda nam dovolite še opomniti, da poslane pesmi zato niso nič boljše, ako svojo osebo skrijete za „gospodično P. N.“, ktere menda na vsem svetu ni. Vsaj iz pesem bi si upali na drobno dokazati, da jih ni nikdar ženska pela.

G. J. O. v B. — Prosim brž ko mogoče nadaljevanja. Več pismeno; pozdrav!

G. K. D. — Morebiti se porabi že v prihodnjem listu, ako potrdite nekatere spremembe, ki se nam potrebne zde.

G. X + y v Lj. — Povesti res ne moremo tiskati. Njene velike pomanjkljivost Vam razložimo ob priliki in ob enem pošljemo rokopis nazaj. Za zdaj toliko: V posameznih prizorih se vidi, da imate talent. Vendar ste se na dobrih izglelih še premalo učili, kajti ne vidi se, da bi si pri delu v svesti bili, da je tudi v noveli treba doslednosti v karakteristiki. Berite ruskega Turgenjeva.

Ker je bila lista večina že tiskana v prvih dneh januarja meseca, za kateri je ta prva številka tudi namenjena, pa so neljube in nepričakovane stvari, ktere utegnemo drugič razložiti drugje, izdanje zadržale, prosimo naj bode s tem popravljena št. 15. jan. ki stoji na prvej strani. Za februar izide list v polovici meseca. — Glasnik ima kakor prej glavno podporo med odraslo mladino. Med inteligencijo le posamezno, kjer je kak rodoljub v svojem krogu nabral naročnikov.

Tiskar Eduard Janžič.

